

Степан Васильович Сембер,*канд. екон. наук, доцент, директор*

Закарпатський регіональний центр соціально-економічних

і гуманітарних досліджень НАН України

88017, Україна, м. Ужгород, вул. Університетська, 21, каб. 508

E-mail: olga.stepan53@gmail.com;

Ігор Геннадійович Брітченко,*д-р екон. наук, професор*

Ужгородський національний торговельно-економічний інститут

88020, Україна, м. Ужгород, вул. Коритнянська, 4, каб. 309

E-mail: ibritchenco@gmail.com.;

Вікторія Степанівна Стойка,*канд. екон. наук, доцент*

Ужгородський національний університет, Ужгород

88017, Україна, м. Ужгород, вул. Університетська, 14а, каб. 405.

E-mail: sv.s.uznu@gmail.com.

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КООПЕРАТИВНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто досвід провідних країн Європи щодо побудови системи даних фінансових інститутів та їх значення для економічного розвитку. Обґрунтовано доцільність створення кооперативних банків на території нашої держави. Акцентовано увагу на проблемах законодавчого та організаційного характеру щодо функціонування таких банківських установ в Україні.

Ключові слова: кооперативні банки, особливості кооперативних банків, проблеми створення, модель системи кооперативних банків, місцеві кооперативні банки, центральний кооперативний банк.

Сучасна промисловість є орієнтованою на потреби споживачів, дигіталізованою і децентралізованою. У зв'язку з цим особливо зростає роль малих і середніх підприємств, які здатні швидко впроваджувати нові технології та гнучко реагувати на зміни попиту й умов зовнішнього середовища. Відповідно зростає і значення гнучких кредитних інституцій, покликаних оперативно забезпечувати ці підприємства необхідними фінансовими ресурсами. До таких інституцій, зокрема, можна віднести кооперативні банки.

Як відомо, кооперативні банки посідають вагомим місце у банківських системах розвинених країн, насамперед, Західної Європи. Особливого значення на-

була їх діяльність у період фінансово-економічної кризи, коли саме такі банківські установи продемонстрували здатність зберігати фінансову стійкість, стабільність й економічну ефективність та зміцнити власні ринкові позиції загалом. У сучасних умовах функціонування та розвитку національного банківського сектору створення та функціонування кооперативних банків є доцільним й актуальним.

Особливостям розвитку та діяльності кооперативних банків присвячено низку публікацій вітчизняних та зарубіжних дослідників. Окремі питання даної проблематики розкриваються в роботах І.С. Бучко, В.В. Гончаренка, О.В. Ман-

© С.В. Сембер, І.Г. Брітченко,
В.С. Стойка, 2017

жури, В.Ю. Марчука, О.М. Музички, Г.В. Кравчука, М.В. Дубини, О.Я. Стойко, О.І. Скаско і Х.Б. Воробець, А.М. Тарантоли, Т. Сьюдека, Е. Гутієреза [1-11]. Так, В.В. Гончаренко [2], О.Я. Стойко [7] та В.Ю. Марчук [4] наголошують на важливості та перспективах відродження кооперативних банків в Україні. О.В. Манжура [3] описує модель кредитно-кооперативної системи України. О.І. Скаско та Х.Б. Воробець [8] акцентують увагу на законодавчих проблемах регулювання та контролю діяльності кооперативних банків і кредитних спілок в Україні. І.Є. Бучко [1], Г.В. Кравчук та М.В. Дубина [6] досліджують світовий досвід функціонування кооперативних банків. Деякі аспекти проблематики розвитку кооперативних банків в Україні розглядалися авторами даної публікації раніше [12-14], проте в сучасних умовах фінансово-економічної кризи перспективи створення даних установ є вкрай актуальними та становлять значний науковий і практичний інтерес.

Мета статті полягає в дослідженні можливостей створення та функціонування кооперативних банків в Україні. Опрацювання даної проблеми потребує вивчення іноземного досвіду розвинених європейських країн, визначення характерних рис та особливостей кооперативних банків, а також окреслення головних проблем стосовно їх практичної діяльності на території нашої держави.

Про масштабність розвитку кооперативного банківського сектору свідчать дані річного звіту Європейської асоціації кооперативних банків за 2012 р., згідно з яким чисельність установ-кооперативних банків становила близько 4000, зокрема, 72000 філій, які обслуговували понад 216 млн клієнтів. Крім того, впродовж 2003-2011 рр. у європейських кооперативних банків середня прибутковість капіталу

становила 7,5%, тоді як для інших банків – 5,7% [16].

Початком розвитку світової кооперації загалом стали такі передумови [15, с. 97]:

економічні – перетворення капіталістичного устрою на домінуючий в економіці європейських країн і США; промислова революція; бурхливе зростання виробництва машин, торгівлі, міст, робітничого класу, нових середніх міських прошарків – основної соціальної бази майбутніх кооперативів;

соціальні – тяжке матеріальне становище осіб найманої праці та значних прошарків малозабезпеченого міського й сільського населення в 40-50-х роках ХІХ ст.;

політичні – прийняття буржуазною державою конституції з правами та свободами людини (право на створення організацій, свобода слова, зборів, виборче право і т.д.);

фінансові – формування національних кредитно-банківських систем, які спростили, здешевили і прискорили надання кредиту;

правові – широкий розвиток акціонерних компаній і видання законів, які регулюють їх діяльність, що дає змогу кооператорам реєструвати свої організації як акціонерні товариства. Початок дії кооперативного законодавства (перший кооперативний закон у світі було прийнято в Англії у 1852 р.);

ідеологічні – просвітницька та практична діяльність основоположників окремих видів кооперативів: споживчих – Р. Оуена і В. Кінга; виробничих – Ф. Буше і Л. Блана; кредитних – Шульце-Деліча і Ф. Райфайзена.

Перші кооперативні банки у Західній Європі почали створюватися в Німеччині. За майже 150-літню історію свого розвитку ці установи перетворились на потужну фінансову систему, що відіграє

важливу роль у німецькому банківському секторі. Сьогодні місцеві кооперативні банки є автономними фінансовими установами, діяльність яких регулюється кооперативним та банківським законодавством Німеччини. Якщо раніше членами таких товариств були ремісники та фермери, то сьогодні переважна більшість понад (13 млн членів) представлена середніми верствами населення. Близько 75% всіх бізнесменів, 80% фермерів і 60% ремісників у країні є членами кооперативних банків [17].

Основою створення кооперативного кредитного сектору в Німеччині стала ідея «самопоміги шляхом взаємодопоміги», яка з'явилась більше 125 років тому і ґрунтувалася на принципах самоврядування та солідарної відповідальності. Сьогодні кооперативні кредитні товариства пропонують універсальний асортимент фінансових послуг, незважаючи на те, що їх діяльність концентрується на отриманні безстрокових і ощадних вкладів, наданні коротко- та середньострокових кредитів своїм членам. Предметом діяльності фольксбанків та райффайзенбанків є проведення традиційних банківських і додаткових операцій, таких як товарні та сервісні: приймання ощадних вкладів; приймання інших вкладів; надання кредитів усіх видів; надання гарантій за членів; платіжно-розрахункові операції; міжнародні операції, у тому числі купівля і продаж готівкової та безготівкової валюти; консультування, посередництво, допомога в управлінні сімейним бюджетом; купівля та продаж на аукціонах, зберігання й управління цінними паперами та іншими цінностями; посередництво або продаж контрактів по заощадженнях на будівництво, страховок тощо; колективна закупівля необхідних товарів; колективний продаж сільгосп-продуктів; постачання товарів членам. Крім того, кооперативні банки Німеччини здійснюють активну благодійницьку діяльність. У середньому кожен банк ви-

трачає близько 5% від прибутку на благодійні цілі, підтримку культури та спорту [18, с. 18].

Слід відзначити, що у зв'язку з постійно зростаючою конкуренцією на ринку банківських послуг кількість регіональних кооперативних банків у Німеччині (як і в інших країнах) поступово зменшується у зв'язку з їх злиттям для підвищення конкурентоспроможності. Після Другої світової війни регіональних банків у Німеччині налічувалось близько 60, у 80-х роках – їх уже було 8, у 90-х – 3 (SGZ-Bank у Франкфурті, WGZ-Bank у Дюссельдорфі та GZB-Bank у Штутгарті), а зараз – 1 (WGZ-Bank). Однак дана тенденція не свідчить про неважливість регіональних кооперативних банків. Навпаки, якраз завдяки їм німецька кооперативна система набула існуючої міцності та фінансової потужності. Регіональні кооперативні банки відіграли надзвичайно важливу роль у становленні системи кооперативного кредиту. У Німеччині (на відміну від інших країн – і в цьому також особливість німецької системи) вони виконали свою історичну місію – зміцнення капіталізації низових кредитних кооперативів і перетворення їх на самостійні потужні фінансові установи, для яких фінансові кооперативні структури регіонального рівня перестали бути життєво важливими [18, с. 19].

Дуже відомою у світі є також австрійська банківська група Райффайзен, яка є найбільшою кооперативною банківською групою Австрії на чолі з центральним банком Raiffeisen Zentralbank Austria AG (RZB-Austria), що є одним із лідерів у Європі. Уся Австрійська Райффайзенівська Група (RZB-Group) представляє найбільшу банківську мережу країни і надає 25% банківських послуг в Австрії, маючи 2350 офісів і 22 тис. працівників. RZB-Group має понад 12 тис. найманих працівників, понад 550 банківських відділень [17]. Група складається з трьох рівнів:

1. Понад 700 місцевих Райффайзенбанків із 2350 філіями;

2. 8 регіональних Райффайзен Ландесбанків.

3. Центральний банк – RZB-Austria.

Особливістю системи народних банків, які разом із групою райффайзенбанків посідають чільне місце у банківському секторі Австрії, є її децентралізоване функціонування. Провідною фінансовою установою народних банків Австрії є Volksbank AG. За організаційно-правовою формою це акціонерне товариство, контрольний пакет акцій якого належить 58 австрійським регіональним народним банкам. До австрійської Volksbank Gruppe на початку 2009 р. входило 63 місцевих народних банки із 545 представництвами. Система обслуговує фінансові потреби 525 тис. членів. У народних банках Австрії працює 5041 співробітник.

Кооперативні організації Австрії відіграли вагомий роль у процесі трансформації та розвитку кооперативних банків у країнах Центральної та Східної Європи. Зокрема, це стосується співпраці у сфері фінансування виробничої та ремісничої сфер, будівництва об'єктів готельного бізнесу, надання лізингових та консалтингових послуг, трансформації кооперативних банківських систем Чехії, Словаччини, Угорщини, Польщі та Словенії та сприяння їх вступу в Міжнародне об'єднання народних банків [19].

Потужною в Європі також є система кооперативних банків Італії, представлена двома групами – *Banche Popolari* (BPs) і *Banche di Credito Cooperativo* (BCCs). Ці дві системи кооперативних банків мають більш децентралізований характер, ніж подібні системи інших країн Західної Європи. Так, Національна асоціація *Banche Popolari*, будучи представницькою організацією, існує переважно для забезпечення ефективного функціонування платіжних систем. Щодо *Banche di Credito Cooperativo*, то слід за-

значити, що при цілковитій автономності вона має більш сформовану систему. На регіональному рівні BCCs об'єднані у 15 федерацій, які, у свою чергу, є членами національного фінансового об'єднання – *Federacasse*.

За останні десять років у результаті швидкого розвитку інформаційних і банківських технологій, а також суттєвих змін у попиті на фінансові послуги у кооперативному банківському секторі Італії відбулися суттєві зміни. Так, злиття окремих банківських установ призвело до зменшення їх кількості та разом з тим до значного збільшення банків «середнього розміру». При цьому значно розширилася мережа філій і відділень, що загострило міжбанківську конкуренцію на місцевих фінансових ринках. Це підштовхнуло і комерційні, і кооперативні банки до освоєння міжнародних ринків фінансових послуг. А ще більш активним цей процес став із розширенням кордонів ЄС. Вихід на зарубіжні фінансові ринки приніс кооперативним банкам стрімке зростання. Останнє стосується передусім *Banche popolari*. За короткий період цей провідний італійський кооперативний банк зміг приєднати до себе ощадні банки, дрібні місцеві комерційні банки (більшість з яких були компаніями з обмеженою відповідальністю), спеціалізовані та кооперативні банки (*Banche di credito cooperativo*). У результаті цього утворилися цілі банківські групи. У більшості випадків відбулися суттєві зміни й у структурі власності, а також зміцнення позицій *banche popolari*. Частка цієї кооперативної банківської групи на фінансовому ринку за останні десять років збільшилася з 16,8 до 21,1%. Зараз вона охопила 27,3% населення країни. Кооперативні банки Італії на початок 2009 р. мали вже 13422 місцевих відділення [20, с. 2-3].

У Нідерландах знаходиться всесвітньо відома система кооперативних банків RABOBANK. Охопивши майже 40% ри-

нку депозитних вкладів Нідерландів, вона на 90% забезпечує потреби сільського сектору країни у кредитних ресурсах. У 2003 р. цією кооперативною банківською системою було надано 24,2 млрд євро кредитів. Загальна кількість клієнтів складає 9 млн. Із цієї кількості 1,3 млн є її членами. Кількість працівників – близько 27 тис. [17]. Система даних кооперативних банків за кількістю низових кооперативних установ та відділень перевищує всі разом узяті голландські комерційні банки.

Основу кооперативної банківської групи становлять 288 автономних місцевих банків, у власності яких перебувають національний кооперативний RABOBANK, банк RABOBANK-International (банківські послуги корпоративному та приватному сектору, інвестиційні послуги) та ряд спеціалізованих установ.

Національний RABOBANK надає консультативну підтримку місцевим Рабобанкам, допомагає регулювати ліквідність та розміщувати тимчасово вільні кошти, здійснює нагляд за платоспроможністю. Місцеві Рабобанки є незалежними кооперативними банками, які мають на меті забезпечення фінансових послуг підприємствам та населенню на місцевому рівні. За часткою ринку, яку він займає, система є найбільшим банком у Нідерландах та посідає 35 місце серед 100 найбільших банків світу, маючи близько 3 тис. відділень (у тому числі 222 зарубіжних офіси у 34 країнах світу) [17].

Дотримання кооперативної структури та принципів діяльності дозволили кооперативній системі RABOBANK досягти вражаючих показників надійності. Про надійність і стабільність RABOBANK свідчить рейтингова оцінка AAA, надана провідними рейтинговими агентствами, а також той факт, що RABOBANK був названий журналом «Глобал Фінанс» одним із 5 найнадійніших банків світу у 2001-2003 рр. Багато рейтингових агенцій називають RABOBANK найміц-

нішим і найбільш кредитоспроможним із недержавних банків світу.

Особливістю системи кредитної кооперації Франції є паралельне існування трьох потужних національних систем кооперативних банків – Credit Agricole, Credit Mutuel та Banque Populaires. Крім цього, законом від 25 червня 1999 р. французькі ощадні каси (Caisses d'epargne) були трансформовані в систему кооперативних банків, які, на думку французьких законодавців, є більш прогресивною формою фінансової установи.

Кооперативна банківська група Креді Агріколь (Credit Agricole) обслуговує дві третини французького аграрного сектору і за розміром капіталу є найбільшим банком у французькій банківській системі та одним із найбільших банків в Європі. Креді Агріколь є кооперативним об'єднанням (групою) з трирівневою структурою: 2629 місцевих кооперативних банків (кас) є основними учасниками 43 регіональних банків, які, у свою чергу, володіють 90% капіталу Національної Каси Креді Агріколь (НККА) та сервісною інфраструктурою системи [17].

Сьогодні Креді Агріколь відіграє визначальну роль на ринках невеликих кредитів Франції, обслуговуючи 15,5 млн клієнтів через свою величезну мережу. Креді Агріколь спочатку був перш за все фінансовою організацією французьких сільгоспвиробників, але згодом розширив свою діяльність на домогосподарства, дрібний бізнес у сфері обслуговування, компанії та місцеві органи влади. Крім традиційних банківських послуг, Креді Агріколь пропонує своїм клієнтам широке коло фінансових послуг, що надаються його інфраструктурними спеціалізованими установами. Креді Агріколь має міцні позиції на ринках капіталів та міжнародних розрахунків завдяки мережі з 150 представництв у 60 країнах. Він розширює свою присутність на перспективних внутрішніх і міжнародних ринках управління активами.

Кооперативні банки Польщі відіграють значну роль у забезпеченні кредитними ресурсами підприємств у сфері АПК. Кооперативні банки почали функціонувати у 1861 р. На початку ринкових відносин нараховувалося 1660 кооперативних банків, розташованих у сільській місцевості. Банк харчової промисловості (Bank Gospodarki Zywnosciowej) обслуговував в основному сільське господарство, він був трансформований у Національний банк кооперативної системи.

Польська кооперативна система складається з трьох рівнів: центральний банк кредитних союзів (BGZ), 9 регіональних і 1200 локальних кооперативних банків. Крім того, паралельно існують три кооперативних банки без участі BGZ. У країні створено Фонд банківських гарантій і Статутний фонд для підприємств середнього і малого бізнесу.

Кооперативні банки в Польщі історично розвивалися як банки для забезпечення банківськими послугами сільських територій, отже, їх основними клієнтами були фермери та члени сільської громади. В умовах підвищення конкуренції з боку комерційних банків, а також унаслідок змін у сільському господарстві відбулася певна переорієнтація кооперативних банків на досягнення власного економічного результату замість забезпечення інтересів членів кооперативних банків. На сьогодні кооперативні банки в Польщі діють як універсальні банки, але зберігається чітка орієнтація на обслуговування сільського господарства та сільських територій [10].

Кредитній кооперації належить провідна роль у кредитуванні сільськогосподарських виробників у країнах Європи. У Фінляндії частка кооперативних банків у кредитуванні сільського господарства складає 58%, у Нідерландах – 90, Японії – 80, Франції – 75, Австрії – 65, Португалії – понад 60, Бельгії – 50, Швеції – 45, Іспанії – 30% [20].

Таким чином, досвід розвинених країн Європи підтверджує, що наявність кооперативних банків та їх продуктивна діяльність стали дієвим інструментом відновлення соціально-економічного розвитку. Незаперечним також є той факт, що дані фінансові інститути здатні ефективно функціонувати не тільки в межах конкретної держави, але і володіти потужною мережею на територіях інших держав і бути одними з найбільших банків світу. Кооперативні банки користуються високим рівнем довіри з боку населення, а також займають значну частку на ринку фінансових послуг. Дані установи функціонують як універсальні, але спостерігається їх орієнтація на обслуговування сільського господарства, фермерства та сільських територій.

Значення кредитної кооперації в забезпеченні стабільності національних економік і банківських систем суттєво зростає в умовах глобальної фінансово-економічної кризи, про що свідчать матеріали звіту МВФ «Кооперативні банки і фінансова стабільність». У результаті дослідження встановлені суттєві переваги кредитно-кооперативного фінансового сектору провідних західноєвропейських держав в умовах кризових явищ у світовій економіці. Головні з них – менша ризикованість та більша стабільність порівняно з комерційними банками через високий рівень капіталізації та стійкості ресурсної бази. До цих параметрів можна віднести й такі: розгалуженість системи, що дозволяє оптимізувати фінансові потоки, ефективно розподілити ризики, скоротити витрати, оптимізувати спектр банківських операцій, максимально захистити кооперативну інфраструктуру від небажаних впливів зовнішнього середовища; стійка система рефінансування (завдяки автономності); захищеність системи кооперативних банків від ефекту «доміно» завдяки сконцентрованій на другому рівні інформації про реальний

фінансовий стан місцевих кооперативних банків [7, с. 32].

За інформацією рейтингового агентства Standard & Poor's (S&P), за минулі 75 років жоден кооперативний банк не був оголошений банкрутом. Німецька система кооперативних банків практично безболісно пережила фінансову кризу 2008-2009 рр. Маючи надлишкову ліквідність, німецька система кооперативних банків частково виступала стабілізатором усієї банківської системи Німеччини. Дослідження, здійснені у 2009 р. Бундесбанком Німеччини, показали, що у кооперативних банків ризик банкрутства менший, ніж у банків з акціонерною формою власності. Це підтверджує більш ранні висновки експертів МВФ (2007 р.), що кооперативні банки є стабільнішими, ніж акціонерні. Одна з причин цього явища за версією журналу «Економіст» полягає саме у формі власності та структурі управління кооперативних банків [1].

У сучасній світовій практиці функціонування виділяють характерні риси, притаманні кооперативним банкам, до яких належать [5, с.144]:

достатній рівень капіталізації та фінансової стійкості;

специфіка побудови бізнес-моделі, яка полягає у формуванні власності за рахунок членських внесків учасників банку і є менш чутливою до коливань в економіці;

сформованість антициклічної поведінки і внутрішніх схем гарантування вкладів;

відлагодженість механізму контролю (за принципом «знизу-вгору»);

демократизм менеджменту, який базується на активній участі їх членів у прийнятті управлінських рішень.

Крім того, стійкий розвиток кооперативних банків обумовлюють такі фактори [29, с. 93]:

1) клієнтами кооперативних банків є передусім їх власники-пайовики. Від-

носини з пайовиками і клієнтами базуються на багатолітній стабільності та надійності, яка зумовлена також іншими аспектами організації кооперативної моделі банківського бізнесу, що забезпечує акумуляцію значного масиву внесків дрібних інвесторів і постійність клієнтської бази;

2) кооперативні банки спеціалізуються в першу чергу на кредитуванні малого й середнього бізнесу своїх пайовиків і їх споживчих потреб, незначні обсяги наданих кредитів знижують ризики, що особливо відчутно в умовах фінансової нестабільності. Також кредитні кооперативи як організації фінансової взаємодопомоги не націлені на отримання надприбутків й уникають ризикових стратегій;

3) структура управління кооперативних банків підпорядковується системній ієрархічній координації в мережі на чолі з центральною інституцією, переважно у формі центрального кооперативного банку чи національної асоціації кооперативних банків і спілок. Центральна інституція має певну автономію у рефінансуванні, регулює ліквідність банків системи, перерозподіляючи надлишкові кошти між ними та розміщує їх на фінансових ринках;

4) важливим аспектом побудови системи управління кооперативних банків є принцип «одна особа – один голос», що забезпечує пріоритетну участь усіх пайовиків в управлінні банком незалежно від їх статусу та унеможлиблює фінансові махінації, рейдерські напади тощо.

В умовах сучасного розвитку України серед науковців, банкірів та аграрників усе частіше виникають питання щодо доцільності створення кооперативних банків на території нашої держави. Зокрема, президент громадської організації «Фінансова грамота України» М. Стрельников стверджує, що «...підприємці втомилися вже мати справу з олігархічними банками... варто створити коопера-

тивні фінустанови, які працюватимуть чесно зі своїми клієнтами і надаватимуть позики під невисокі відсотки, та й депозитні гроші бізнесменів нікуди із таких банків не подінуться...» [21].

Голова комітету з інформаційної політики та взаємодії зі ЗМІ Українського кредитно-банківського союзу О. Новікова підкреслює, що «...створення кооперативних банків – хороша ідея. І нам це доводить досвід життєдіяльності такого велетня із Австрії, як Райффайзен банк. Більше того, користуватися послугами таких банків можуть і фізичні особи...» [21].

Голова агропромислової корпорації «Сварог Вест Груп» А. Гордійчук зазначає, що «...розвивати потужний кооперативний рух без надійних фінансових інструментів, зокрема окремого кооперативного банку, – нелогічно і неправильно. Це треба робити паралельно зі створенням банку, а його акціонери мають бути членами кооперативу. Цей рух з його появою краще розвиватиметься. Так у всьому світі... Зараз ми активно говоримо з інвесторами та законодавцями, бо такої форми, як кооператив, наразі немає на законодавчому рівні. Про це треба говорити з регуляторами та Нацбанком...» [23].

У травні 2016 р. на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України за підтримки уряду Канади, Співки дорадчих служб України, Дніпропетровської сільськогосподарської консультаційної служби була проведена міжнародна науково-практична конференція «Розвиток кооперативного руху в Україні», покликана розглянути вкрай актуальний сьогодні розвиток корпоративної ідеї в нашій державі, що без перебільшення є питанням виживання села та розвитку сільських територій.

У вересні 2016 р. Національною Асамблеєю України був проведений круглий стіл на тему «Система кооперативних банків – майбутнє України?», на

якому розглядалися доцільність, можливості та проблеми створення і функціонування таких установ для фінансування малого й середнього бізнесу, а також фізичних осіб-підприємців нашої держави [22].

В.Ю. Марчук [4] зазначає, що кооперативний сектор України, представлений лише кредитними спілками (589 установ на кінець 2015 р.), потребує кардинальних змін, оскільки в ньому на сьогодні існує велика кількість проблем фінансового, організаційного, системного та законодавчого характеру.

Слід зазначити, що формування нової банківської системи України було закладено створенням перших кооперативних комерційних банків на підставі Закону СРСР «Про кооперацію» (1988 р.). Зокрема, перший кооперативний банк «Таврія» було зареєстровано в листопаді 1988 р., а перший комерційний банк – «Український інноваційний банк» було засновано в січні 1989 р. Уже у 1990 р. було зареєстровано 8 кооперативних банків. Але з часом кооперативні банки були закриті й зараз повністю відсутні у складі національного банківського сектору.

З цього приводу В.В. Гончаренко [2, с. 211] зазначає, що за 20-річну історію незалежності в Україні не було створено жодного кооперативного банку, що робить національну економіку та банківську систему надзвичайно вразливими до внутрішніх і зовнішніх фінансових шоків. Причиною цього стало нерозуміння місця і ролі кооперативних банків у національній економіці з боку НБУ та політиків, яке проявилось у недосконалому законодавчому регулюванні створення і діяльності кооперативних банків.

В Україні можливість створення кооперативних банків має таку законодавчу базу: Господарський Кодекс України, Закон України «Про банки і банківську діяльність» [24], Закон України «Про кредитні спілки» [25], Концепція розвитку системи кредитної кооперації [26].

Проте останній документ було ухвалено ще в липні 2006 р.

Ст. 8 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [5] передбачено порядок створення кооперативних банків. Зокрема, встановлено, що кооперативні банки створюються за принципом територіальності й поділяються на місцеві та центральні кооперативні банки. Мінімальна кількість учасників місцевого (у межах області) кооперативного банку має бути не менше 50 чол. Учасниками центрального кооперативного банку є місцеві кооперативні банки.

До функцій центрального кооперативного банку належать централізація та перерозподіл ресурсів, акумульованих місцевими кооперативними банками, а також здійснення контролю за діяльністю кооперативних банків регіонального рівня.

Органами управління кооперативних банків є загальні збори учасників (пайовиків), рада банку та правління банку. Орган контролю – ревізійна комісія банку. Органи управління та контролю кооперативного банку створюються та здійснюють свої повноваження відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [5].

Статутний капітал кооперативного банку поділяється на паї. Рівень мінімального розміру статутного капіталу кооперативного банку встановлюється Національним банком України. Кожний учасник кооперативного банку незалежно від розміру своєї участі в капіталі банку (паю) має право одного голосу. Прибутки або збитки кооперативного банку за результатами фінансового року розподіляються між учасниками пропорційно розміру їх паю.

З метою розвитку кооперативного руху в Україні неодноразово зверталась увага на необхідність активізації процесів розвитку кредитних спілок і кооперативних банків. Зокрема, ще в 2000 р. було

прийнято Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах» [27], який ставив перед Кабінетом Міністрів України, місцевими державними адміністраціями завдання щодо підтримки розвитку кооперативного руху.

У 2008 р. Кабміном був розроблений і поданий проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань діяльності системи кредитної кооперації», який в грудні цього ж року було прийнято за основу Верховною Радою України [28]. Даним проектом закону передбачався перелік функцій, повноваження та порядок діяльності кооперативних банків, проте до цього часу він не ухвалений.

Важливим питанням, яке потребує нормативно-правового регулювання, є модель національної системи кооперативних банків. З цього приводу погоджуємося з вітчизняними дослідниками [4; 7; 30], які вважають, що вона має бути побудована за принципом «знизу-вгору» і складатися з трьох рівнів, кожен з яких повинен мати відповідні функції. Першим, місцевим, рівнем кредитної кооперативної системи мають стати місцеві кооперативні банки, які надаватимуть своїм членам ощадно-кредитні послуги, а при внесенні відповідних змін до законодавства і здійснюватимуть розрахунки, надаватимуть інші фінансові та нефінансові послуги, надаватимуть послуги малим підприємствам, фермерським господарствам та іншим дрібним сільськогосподарським виробникам. Вартий уваги і той факт, що на сьогодні лише незначна частина кредитних спілок може залучати кошти на депозитні рахунки, оскільки для цього потрібно мати ліцензію на здійснення діяльності із залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки. Цим конкуренто-

спроможність й ефективність діяльності кооперативних установ значно поступаються іншим фінансовим установам, зокрема банкам. Тому місцеві кооперативні банки повинні надавати послуги щодо кредитування та залучення коштів на депозитні рахунки на тих самих умовах, що і комерційні банки.

Другий, регіональний, рівень кооперативної системи мають сформувати обласні (регіональні) кооперативні банки, що створюються для забезпечення більш ефективного функціонування місцевих кооперативних банків і перебувають у їх власності. Головним завданням цих організацій має стати підтримка установ першого рівня додатковими послугами (підтримка ліквідності, розробка нових фінансових продуктів, внутрішні платежі, забезпечення розрахункових, валютних та інвестиційних операцій тощо). Третій, національний, рівень становить центральний кооперативний банк, який логічно завершує побудову повноцінної кооперативної системи. Ця установа має бути заснована установами другого (регіонального) рівня для забезпечення їх додатковими фінансовими послугами (вихід на міжнародний банківський ринок капіталів, міжнародні платежі, діяльність на валютному і фондовому ринках, лізинг, факторинг, страхування тощо). Отже, центральний кооперативний банк поєднає всі кооперативні банки в єдину систему, надасть їм переваги великого системного банку без втрати незалежності й автономності [4; 7; 30].

З урахуванням специфіки діяльності кооперативних банків найбільш привабливими сегментами національної економіки для їх функціонування можуть стати [6]:

1) сільське господарство – насамперед підтримка класу дрібних фермерів, який на сьогодні лише формується в країні, особливо забезпечення фінансовими ресурсами молодих сімей, що займають-

ся фермерською діяльністю (тваринництвом, рослинництвом, вирощуванням овочів) і залишаються працювати та жити у сільській місцевості;

2) переробна промисловість – підтримка дрібних підприємців, що займаються переробкою сільськогосподарською продукції як у містах, так і в селах з метою продажу її в регіоні виробництва (дрібні пекарні, м'ясопереробні цехи, кондитерські міні-фабрики);

3) торгівля – підтримка дрібних торговців, що забезпечують мешканців відповідної території необхідними промисловими та споживчими товарами;

4) сфера побутового обслуговування – забезпечення фінансовими ресурсами підприємців, що надають побутові послуги населенню;

5) туризм – підтримка підприємців, що надають туристичні послуги внутрішнього туризму в країні та займаються зеленим туризмом (зростання зон зеленого туризму в регіонах);

6) ремесло – забезпечення фінансовими ресурсами ремісничих майстерень певної території.

Висновки. Досвід європейських країн підтверджує доцільність створення кооперативних банків в Україні. Завдання формування вітчизняної системи кооперативних банків, у першу чергу, пов'язане із забезпеченням належної фінансово-кредитної підтримки малого бізнесу, у тому числі промислового, і аграрної галузі та визначається необхідністю концентрації фінансових ресурсів і їх подальшого перерозподілу з метою повнішого забезпечення потреб суб'єктів малого підприємництва взагалі та агропромислового комплексу зокрема; фінансування інвестиційних проектів, спрямованих на стимулювання розвитку регіональної економіки; фінансово-кредитного обслуговування населення сільських територій.

Функціонування кооперативних банків має свої особливості: 1) кооперативні банки створюються на засадах кооперації шляхом внесків (майнових і грошових) його засновників не для отримання прибутку, а з метою взаємодопомоги своїм членам; 2) створення кооперативного банку гарантує рівний та вільний доступ до кредитних ресурсів своїм членам; 3) заснування кооперативного банку дозволить його учасникам сформувавши економічно вигідні кредитні ставки і тарифи на послуги на рівні, що не перевищуватиме рівень тарифів на такі самі послуги в інших банках, у результаті чого банківські кредити й обслуговування в цілому будуть дешевшими.

Створення системи кооперативних банків дозволить зосередити грошові ресурси малого бізнесу та сільського населення, цільове державне фінансування, кредити, отримані від комерційних банків, що дасть змогу ефективніше управляти коштами й урахувати потреби галузей. Наслідком цього стане раціональне фінансування малого підприємництва й оперативне реагування на його потреби, а також здешевлення кредитів для сільгоспвиробників і стимулювання розвитку агропромислового комплексу загалом.

На даному етапі розвитку вітчизняної банківської системи створення кооперативних банків є доцільним, але нелегким завданням. Головні проблеми полягають у відсутності досвіду функціонування таких фінансових установ за період незалежності нашої держави, складною та своєрідною процедурою їх створення, відсутністю нормативних і законодавчих норм регулювання діяльності кооперативних банків в Україні, що враховували б специфіку діяльності цих установ. Саме в розв'язанні окреслених питань полягають перспективи подальших досліджень щодо проблематики створення та функціонування кооперативних банків у складі національного банківського сектору.

Література

1. Бучко І.Є. Світовий досвід функціонування кооперативних банків. *Вісник Львівської комерційної академії* [ред. кол.: Г.І. Башнянин, В.В. Апопій, О.Д. Вовчак та ін.]. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2013. Вип. 40. С. 103-111 (Серія економічна).
2. Гончаренко В.В. Важливість відродження кооперативних банків в Україні в умовах поглиблення кризових явищ у світовій економіці. *Міжнародний кооперативний рух: генезис та тенденції сучасного розвитку*. Полтава: ПУЕТ, 2012. С. 208-213.
3. Манжура О.В. Перспективна модель кредитно-кооперативної системи України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2014. № 1 (63). С. 72-78.
4. Марчук В.Ю. Кооперативні банки: перспективи розвитку в Україні. *Ефективна економіка*. 2016. – № 1. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4720> (Дата звернення 03.11.2016).
5. Музичка О.М. Особливості та пріоритети розвитку кооперативної бізнес-моделі банку. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. 2013. Т. 18. С. 143-146.
6. Кравчук Г.В., Дубина М.В. Зарубіжний досвід функціонування кооперативних банків. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Сер. «Економічні науки»*. Режим доступу: <http://economic-vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcls&id=615> (Дата звернення 23.11.2016).
7. Стойко О.Я. Необхідність і перспективи відродження кооперативних банків в Україні. *Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки*. 2014. Вип. 25. С. 31-38.
8. Скаско О.І., Воробець Х.Б. Законодавчі проблеми регулювання та контролю діяльності банків, кредитних спілок в Україні. *Науковий вісник Ужгородсько-*

го університету. Сер. «Економіка». 2015. Вип. 1 (45). Т. 2. С. 371-375.

9. Tarantola A.M. Cooperative Banks and Competition: *Local Vocation and Governance Issues*. Taormina: Bank of Italy, 2009. 17 p.

10. Siudek T. Polish cooperative banking sector in the face of systemic transformation and European integration in agriculture. *Agric. Econ.*: Chezh, 2010. 56 (3). Pp. 116-134.

11. Gutiérrez E. The Reform of Italian Cooperative Banks: *Discussion of Proposals*. Washington: International Monetary Fund, 2008. 18 p.

12. Брітченко І.Г., Стойка В.С., Сембер С.В. Функціонування та розвиток регіональної банківської системи: монографія / за заг. ред. І.Г. Брітченко. Полтава: ПУЕТ, 2012. 263 с.

13. Брітченко І.Г. Реформування та розвиток кооперативних банків на прикладі ПАТ «Банк Укоопспілка». *Міжнародний кооперативний рух: генезис та тенденції сучасного розвитку*. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2012. С. 174-178.

14. Стойка В.С. Розвиток та функціонування кооперативних банків: зарубіжний досвід. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 2, Т. 1. С. 165-170.

15. Стадник А. Відродження кредитних кооперативів. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 96-100.

16. Європейська асоціація кооперативних банків. Режим доступу: <http://www.eurocoorpbanks.coop>. (Дата звернення 26.12.2016)

17. Гончаренко В.В. Аналітичний звіт щодо побудови систем кредитної кооперації різних країн. *Міністерство фінансів України*. Режим доступу: <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article.htm> (Дата звернення 29.12.2016).

18. Бойчук В. Огляд системи кооперативних банків Німеччини. *Вісник кредитної кооперації*. 2009. № 6 (15). С. 17-20.

19. Моренова Н.Ю. Міжнародна кооперативна співпраця як інструмент секторальної економічної інтеграції України в ЄС. Режим доступу: <http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/fedor/stat/1.pdf> (Дата звернення 29.12.2016).

20. Шиян Д.В. Перспективи розвитку банківського кредитування аграрного сектору на основі зарубіжного досвіду. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VUABS/2011_2/31_03_05.pdf (Дата звернення 04.01.2017).

21. Кооперативні банки: навіщо Україні прогрес. *Check.Point*. Режим доступу: <http://ckp.in.ua/analytics/12436> (Дата звернення 04.01.2017).

22. Відбувся Круглий стіл на тему: «Система кооперативних банків – майбутнє України?» *Національна асамблея України*. Режим доступу: <http://www.nau.inet.ua/news/142-vdbuvsyakrugliyu-stl-na-temu-sistema-kooperativnih-bankv-maybutnye-ukrayini.html> (Дата звернення 06.02.2016).

23. Гордійчук А. Хочу побажати Тарасу Кутовому зберегти свій «музичний» слух до аграрної галузі і загалом для держави. *Гаряча агрополітика*. – Режим доступу: <https://agropolit.com/interview/88-andriy-gordiychuk-hochu-pobajati-tarasu-kutovomu-zberegiti-sviy-muzichniy-sluh-dlya-agarnoyi-galuzi-i-zagalom-dlya-derjavi> (Дата звернення 06.02.2016).

24. Про банки і банківську діяльність: Закон України: від 07.12.2000 р. № 2121-III. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

25. Про кредитні спілки: Закон України: від 20.12.2001 р. № 2908-III. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>.

26. Концепція розвитку системи кредитної кооперації: Розпорядження Кабінету Міністрів України: від 07.06.2006 р. № 321-р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/321-2006-%D1%80>.

27. Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах: Указ Президента України: від 19.12.2000 р. № 1348/2000. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

28. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань діяльності системи кредитної кооперації: Постанова Верховної Ради України: від 17.12.2008 р. № 673-VI. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/673-vi>.

29. Чікіта І.Б. Кооперативна модель банківського бізнесу в Європі: досвід для України. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2013. Вип.40. С. 90-97.

30. Гончаренко В.В. Концептуальні підходи щодо вирішення проблеми кредитування аграрного сектора національної економіки. Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/prpdaa/spec/19.pdf> (Дата звернення 04.11.2016).

References

1. Buchko, I.E. (2013). World experience of functioning of cooperative banks. In G.I. Bachmann, V.V. Arope & E.D. Lupus, (Eds.), *Visnik Lvivskoyi komertsynoyi akademiyi. Ser. ekonomichna*. Vol. 40, 103-111 [in Ukrainian].
2. Goncharenko, V.V. (2012). The importance of the revival of cooperative banks of Ukraine in terms of deepening of crisis phenomena in world economy. The International cooperative movement: genesis and modern development trends: *International scientific-practical conference* (pp. 208-213). Poltava: PUET [in Ukrainian].
3. Manzhura, O.V. (2014). A promising model of credit cooperative system in Ukraine. *Naukoviy visnik Poltavskogo universitetu ekonomiki i torgivli*. 1 (63), 72-78 [in Ukrainian].
4. Marchuk, V.Yu. (2016, January). Cooperative Banks: perspectives of creation in Ukraine. *Efektivna ekonomika*. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4720> [in Ukrainian].
5. Muzychka, M.O. (2013). Features and priorities of the cooperative business model of the bank. *Visnik ONU im. I.I. Mechnikova*. Vol. 18. 143-146 [in Ukrainian].
6. Kravchuk, G.V., & Dubin, M.V. (2011). Foreign experience of functioning of cooperative banks. *Visnik Chernigivskogo derzhavnogo tehnologichnogo universitetu. Ser. «Ekonomichni nauki»*. 4(54). 309-315. Retrieved from <http://economicvistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcls&ID=615> [in Ukrainian].
7. Stoyko, O.Ya. (2014). A necessity and prospects of revival of cooperative banks are for Ukraine. *Produktivnist agropromislovogo virobnitstva. Ekonomichni nauki*. Issue 25, 31-38 [in Ukrainian].
8. Skasko, O.I., & Vorobec, H.B. (2015). Legislative problems of regulation and control of the activity of banks, credit unions in Ukraine. *Naukoviy vIsnik Uzhgorodskogo universitetu. Ser. «Ekonomika»* 1(45), Vol. 2, 371-375 [in Ukrainian].
9. Tarantola, A.M. (2009) Cooperative Banks and Competition: Local Vocation and Governance Issues. *Taormina: Bank of Italy*. 17 p [in English].
10. Siudek T. (2010). Polish cooperative banking sector in the face of systemic transformation and European integration in agriculture. *Agric. Econ. Chez.* 56 (3), 116-134.
11. Gutiérrez E. (2008) The Reform of Italian Cooperative Banks: Discussion of Proposals. Washington: International Monetary Fund.
12. Britchenko, I.G., Stoika, V.S., & Sember, S.V. (2012). *Functioning and development of the regional banking system*. In I.G. Britchenko (Ed). Poltava: PUET [in Ukrainian].
13. Britchenko, I.G. (2012) Reforming and development of cooperative banks on the example of JSC Bank Ukoopsilka. *Collection of abstracts of lectures of Inter-*

national Scientific and Practical Conference "International Co-operative Movement: Genesis and Trends of Modern Development". Poltava: RVV PUET. 174-178 [in Ukrainian].

14. Stoika, V.S. (2013). Development and functioning of cooperative banks: foreign experience. *Teoretichni i praktichni aspekti ekonomiki ta intelektualnoyi vlasnosti*. Issue 2, Vol. 1, 165-170 [in Ukrainian].

15. Stadnik A., (2005). Revival of credit cooperative stores. *Finansi Ukrayini*, 3, 96-100.

16. European Association of Co-operative Banks. (2016, December). *Eacb.coop*. Retrieved from <http://www.eurocoop-banks.coop>.

17. Goncharenko, V.V. (2016, December). Analytical report on the construction of credit cooperation systems of various countries. *The Ministry of Finance of Ukraine*. Retrieved from <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article.htm> [in Ukrainian].

18. Boychuk, V. (2009). Review of the system of cooperative banks in Germany. *Visnik kreditnoyi kooperatsiyi*. 6(15), 17-20 [in Ukrainian].

19. Morenova, N.Yu. (2016, December) International cooperative cooperation as a tool for sectoral economic integration of Ukraine in the EU. Retrieved from <http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/fedor/stat/1.pdf> [in Ukrainian].

20. Shiyan, D.V. (2017, January). Perspectives of development of bank crediting of the agrarian sector on the basis of foreign experience. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VUABS/2011_2/31_03_05.pdf [in Ukrainian].

21. Gonta I. (2017, January). Cooperative banks: why does Ukraine need progress. *Check.point*. Retrieved from <http://ckp.in.ua/analytics/12436> [in Ukrainian].

22. A round table was held on the topic: "The system of cooperative banks – the

future of Ukraine?". (2016). *Natsionalna asambleya Ukrayini*. Retrieved from <http://www.nau.inet.ua/news/142-vdbuvsvyakraugliystl-na-temu-sistematykooperativnihbankvmaybutnyeukrayini.html> [in Ukrainian].

23. Gordeychuk, A. (2016) I want to wish Taras Kutovoy to keep his "musical" rumor to the agrarian branch and in general for the state. *Garyacha agropolitika*. Retrieved from <https://agropolit.com/interview/88-andriy-gordiychuk-hochu-pobajattarasu-kutovomu-zberegti-sviy-muzichniysludlya-agarnoyi-galuzi-i-zagalom-dyaderjavi> [in Ukrainian].

24. About Banks and Banking Activities. Law of Ukraine (07.12.2000 No. 2121-III). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> [in Ukrainian].

25. About Credit Unions. Law of Ukraine (20.12.2001 No. 2908-III). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14> [in Ukrainian].

26. The concept of development of the system of credit cooperation. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine (07.06.2006 No. 321-p). Retrieved from <http://zakon3.Rada.gov.ua/laws/show/321-2006-%D1%80> [in Ukrainian].

27. About measures on development of cooperative movement and strengthening of its role in reforming of economy of Ukraine on market principles. Decree of the President of Ukraine (19.12.2000 No.1348/2000). Retrieved from <http://zakon.Rada.gov.ua> [in Ukrainian].

28. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Activities of the Credit Cooperative System. Decree of the Verkhovna Rada of Ukraine (17.12.2008 No 673-VI). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/673-vi> [in Ukrainian].

29. Chikita, I.B. (2013). Cooperative model of banking business in Europe: experience for Ukraine. *Visnik lvivskoyi*

komertsynoyi akademiyi. 40, 90-97 [in Ukrainian].

30. Goncharenko V.V. (2016) Conceptual approaches to solving the problem

of lending to the agrarian sector of the national economy. Retrieved from <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/spec/19.pdf> [in Ukrainian].

Степан Василевич Сембер

канд. экон. наук, доцент

Закарпатский региональный центр социально-экономических и гуманитарных исследований НАН Украины, директор.
88017, Украина, г. Ужгород, ул. Университетская, 21, каб. 508.
E-mail: olga.stepan53@gmail.com.

Игорь Геннадиевич Бритченко

д-р экон. наук, проф.

Ужгородский торгово-экономический институт КНТЭУ.
88020, Украина, г. Ужгород, ул. Коритнянская, 4, каб. 309.
E-mail: ibritchenko@gmail.com.

Виктория Степановна Стойка

канд. экон. наук, доцент

Ужгородский национальный университет.
88017, Украина, г. Ужгород, ул. Университетская, 14а, каб. 405.
E-mail: sv.s.uznu@gmail.com.

Рассмотрен опыт ведущих стран Европы относительно построения системы данных финансовых институтов и их значение для экономического развития. Обоснована возможность создания кооперативных банков на территории нашей страны. Акцентировано внимание на проблемах законодательного и организационного характера по поводу функционирования таких банковских учреждений в Украине.

Ключевые слова: кооперативные банки, особенности кооперативных банков, проблемы создания, модель системы кооперативных банков, местные кооперативные банки, центральный кооперативный банк.

Stepan V. Sember

PhD in Economics, Associate Professor

Zakatpattya Regional Centre for Socio-Economic Humanitarian Research of the NAS of Ukraine, director.
88017, Ukraine, Uzhgorod, 21 Universytetska Str, office 508
E-mail: olga.stepan53@gmail.com;

Igor G. Britchenko

Doctor of Economics, professor

Uzhgorod Trade and Economic Institute Kyiv National University of Trade and Economics.
88020, Ukraine, Uzhgorod, 4 Koritnianska Str., office 309
E-mail: ibritchenko@gmail.com;

Viktoriya S. Stoika

PhD in Economics, Associate Professor,

Uzhhorod National University
88017, Ukraine, Uzhgorod, 14a Universytetska Str., office 405
E-mail: sv.s.uznu@gmail.com

**PROSPECTS OF CREATION AND FUNCTIONING
OF COOPERATIVE BANKS IN UKRAINE**

The article is devoted to the prospects of creation and functioning of cooperative banks in Ukraine. The experience of leading countries in Europe regarding building the data systems of financial institutions and their importance for economic development have been considered. The article deals with the peculiarities of development and operation of the cooperative

banks of developed countries: Germany, France, Italy, Austria, Netherlands, and Poland. The specific character of the functioning of these banking institutions and their place within the banking system of the corresponding countries has been determined. The article focuses on the cooperative banks in Germany that is the homeland of the credit cooperation in Europe. Traditional operations of the cooperative banks of the above mentioned country as well as their charitable activity have been described. The tendency to the merging of the regional cooperative banks of Germany is of a special interest. Owing to this fact the cooperative system of the country has acquired current power and financial strength. The functioning of Austrian banking group "Raiffeisen" that is the biggest cooperative banking group of Austria has been analyzed. An accent is made on the development of the system of cooperative banks of Italy that includes two groups – Banche Popolari i Banche di Credito Cooperativo. The authors emphasize the key role of cooperative banks for the development of the agrarian sector of such countries as France and the Netherlands.

On the basis of the study of the experience of developed European countries concerning the formation of cooperative banking sector the main lines of development of cooperative banks in Ukraine have been suggested. The expediency of creation of cooperative banks in our country has been substantiated. The attention is focused on the problems of legislative and organizational nature regarding the operation of such financial institutions in Ukraine. A three-tier model of national cooperative bank system has been suggested. It should be based on a "bottom-up" principle and consist of three levels, each of which must perform the relevant function. The first level of credit cooperative system should be represented by local cooperative banks. The second level should be formed by regional cooperative banks. At the third, national level, should be the central cooperative bank, which logically completes the construction of a full-fledged cooperative system. The result of the activity of these institutions should be a rational financing of small businesses and a rapid response to their needs, as well as the reduction of loan costs to farmers and the promotion of agriculture in general.

Keywords: cooperative banks, peculiarities of cooperative banks, problems of creation, model of cooperative bank system, local cooperative banks, central cooperative bank.

Формати цитування:

Сембер С.В., Брітченко І.Г., Стойка В.С. Перспективи створення та функціонування кооперативних банків в Україні. *Економіка промисловості*. 2017. № 1 (77). С. 22-37. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2017.01.022>

Sember, S.V., Britchenko, I.G., & Stoika, V.S. (2017). Prospects of creation functioning of cooperative banks in Ukraine. *Econ. promisl.* 1 (77), 22-37. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2017.01.022>

Надійшла до редакції 19.01.2017 р.